

I SEPTEMBER 1924.

AFLEVERING 5.

NADRUK VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

DR. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL

ADRES DER REDACTIE:

DR. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER JAAR f 6.50.

NATUURBESCHERMING.

NU de kolommen van De Levende Natuur tot den winter voor discussie's over dit onderwerp gesloten zijn, hebben wij een mooie gelegenheid, om ons eens rekenschap te geven van het wezen der natuurbescherming en om haar praktische toepassingen te bestudeeren. Het zij mij vergund, hiertoe nog enkele opmerkingen te maken.

Wij zien het streven der natuurbescherming zich tegenwoordig in verschillende richtingen ontwikkelen, waarbij voornamelijk twee hoofdgedachten de leidende idealen zijn:

1e. *Men wil de natuur ongestoord (= zonder ingrijpen van den mensch) haar gang laten gang;*

2e. *Men wil alle levende wezens een bestaan verzekeren en voor uitsterven behoeden.*

Het eerste ideaal tracht men te verwezenlijken in daartoe gestichte natuurreservaten (zie de grondslagen en het beheer van het Zwitsersche Nationalpark);

het tweede door het geven van beschermende wetten, weder inburgeren van plaatselijk uitgeroeide soorten, het stichten van speciale (asyl)-reservaten, enz.

Voorbeelden hiervan zijn: de vogelwetten van verschillende landen, de „game laws” der engelsche koloniën, de wetten op bescherming van bepaalde planten en dieren in Pruisen (Staatliche Stelle für Naturdenkmalpflege); verder: het wederinburgeren van den Steenbok in de Zwitsersche Alpen, de vereenigingen, opgericht tot behoud van de „big trees”, de American Bison Society, de Internationale Gesellschaft zur Erhaltung des Wisents, de in December 1923 gehouden antilopenconferentie ¹⁾, enz. Speciale (asyl)reservaten zijn o.a. de Wfolozi Reserve in Zoeloe-land (Witte Neushoorn) en de Giants Castle Reserve in Natal (zuidelijke, ongestreepte Elandantilope).

(De engelsche „game laws” en ook vele vogelwetten werden naar het mij toeschijnt, niet in de eerste plaats gegeven in het belang van de daarin genoemde dieren zelf, maar terwille van het sportief genoegen en materieel voordeel, dat deze dieren den mensch konden verschaffen).

Bij het stichten van de amerikaansche nationalparken zien wij nog een 3de ideaal op den voorgrond treden. Men zoekt geen materieel voordeel, maar wil in de eerste plaats ontspanningsoorden voor het menschedom scheppen („for the benefit and the enjoyment of the people”) en brengt de exploitatie daarmede in overeenstemming. Voor „ontspanning” kan men evenwel gevoeglijk „natuurgenot” lezen en het ideaal beoogt hier dus: *geestelijk voordeel voor den mensch door het reserveeren van natuurlandschappen*. Ofschoon het niet van dezelfde soort is als de beide eerstgenoemden, (uitgesproken anthropocentrisch), is dit ideaal praktisch stellig van zeer grooten invloed en ligt het meer of minder onbewust aan de beide anderen ten grondslag.

Dat de 3 genoemde idealen bij een zoo-consequent-mogelijk-nastreven van elk afzonderlijk, onderling allerlei conflicten te zien geven, spreekt vanzelf en dit is waarschijnlijk (niet alleen in theorie) de moeilijkste zijde bij de natuurbescherming.

Beschouwen wij alleen de 2 eerstgenoemde idealen, dan zijn deze al met elkaar in flagranten strijd. „*De natuur haar gang laten gaan*” houdt in, dat vroeger of later een bepaalde plant- of diersoort van de aarde zal zijn verdwenen, omdat een samenloop van omstandigheden voor haar noodlottig werd. Afgezien van uitgesproken catastrophen als aardbevingen of vulkanische uitbarstingen, kunnen b.v. klimatologische factoren alleen al vele ongunstige veranderingen aanrichten en het voortbestaan van een dier- of plantsoort ernstig in gevaar brengen. Herinneren wij ons slechts den strengen winter 1916—1917 (vogels, insecten) of de droogteperiode 1921—1922 (planten).

Een merkwaardige mededeeling over het Zwitsersche Nationalpark, welke den strijd tusschen flora en fauna te zien geeft, laat ik hier graag ter verduidelijking volgen: „Die Wiedereroberung der Weide durch den Wald wird ernstlich verlangsamt durch das Wild, das durch Schälen und Abfressen die jungen Lärchen und Fichten beschädigt. Der Wald ist auf der kontrollierten Partie der Weide von

1) Deze conferentie werd in de U. S. gehouden en betrof slechts de „Antelope” der Amerikanen, de Gaffelbok (*Antilocapra americana*), eenige vertegenwoordiger van de heterogene groep der Antilopen in de Nieuwe Wereld.

Praspöl zurückgegangen, was der wachsenden Zahl von Hirschen und Rehen zuzuschreiben ist." (Jahresbericht der Eidgenössischen Nationalparkkommission 1923, S. 12).

Een voorbeeld van strijd tusschen twee diersoorten uit ons eigen land geven de Zilvermeeuwen en Sterns te zien. Zilvermeeuwen vormen een geduchte belemmering voor het broeden van Sterns, wier eieren en jongen ze (vooral bij slecht weer) in groot aantal rooven en verslinden. Het is dan ook niet denkbeeldig, dat bij een absolute bescherming van terreinen waar beide soorten naast elkaar broeden, de Zilvermeeuw de overhand zal krijgen en de Sterns verdreven worden. *Wil men beide vogelsoorten voor een bepaald gebied behouden*, dan moet men dus ingrijpen door de sterkste te beteugelen of de zwakste te helpen. (Wachten wij eens af, wat de Kokmeeuwen op de Staart ons zullen leeren).

En hiermee krijgt dan plotseling de natuurbescherming in de oogen van vele menschen iets kunstmatigs, niet veel verschillend van Wolda's Kultuur van in 't wild levende Vogels en het heerlijk „natuurlijke", waarbij ze alle menschelijk gedoe ten onrechte uitsloten, wordt hun misschien grootendeels ontnomen.

Het woord natuurbescherming drukt echter zelf reeds uit, dat het hier een ingrijpen (beschermen) betreft, een ingrijpen dat een *natuurlijke* reactie vormt op toestanden en gebeurtenissen, die ons uit vroeger jaren bekend werden (b.v. het uitroeien van Steller's Zeekoe en de Amerik. trekduif) en die wij tegenwoordig nog aantreffen op plaatsen, waar geen staat haar wetten kan doen gelden (exploitatie van Pinguins aan de Zuidpool) of deze wetten en het toezicht op de naleving ervan onvoldoende zijn, dan wel in tijden van oorlog tijdelijk ontbreken. Men herinnere zich Père David's hert, waarvan het laatste restje in 1900 slachtoffer werd van den Bokseropstand en welks lot nu sinds eenige jaren door den Wisent wordt gedeeld.

Nu de mensch door de techniek oppermachtig geworden is, waakt de natuurbescherming er voor, dat niet onbevoegden en minder-beschaafden van deze techniek gebruik maken, om ten eigen bate onze planeet met hare bewoners onherstelbaar te beschadigen. Zij is dus in de eerste plaats gericht tegen de menschen, en een ingrijpen als genoemd in het Zilvermeeuw-voorbeeld, hangt af van het speciale doel, dat men zich bij het stichten van ieder reservaat stelt. Ook bij overlast voor den mensch grijpt natuurbescherming zooals vanzelf spreekt in.

Eerst na het lezen van de artikels in het Aprilnummer van De Levende Natuur bleek mij, dat ik absoluut geen speciale literatuur over natuurbescherming kende, afgezien van de werkzaamheden-bulletins der op dit gebied arbeidende vereenigingen.

Wie helpt de volgende opgave aanvullen?

Dr. Konrad Guenther: Der Naturschutz (Franck'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 1919— II/14. Aufl.).

Paul Sarasin: Weltnaturschutz.

Dr. William T. Hornaday: Our vanishing wild life (New York, 1913).

Blätter für Naturschutz.

Men bepale zich niet tot ons land of Europa; de scherpste conflicten spelen zich momenteel af in de tropen en binnen de poolcirkels. Welke hoogleeraar of welke volksuniversiteit geeft eens een college of leergang over natuurbescherming?

Den Haag, Juni 1924.

G. A. BROUWER.

ZELDZAME PLANTEN OP DE VELUWE.

HET vorig jaar vond de eerste ondergeteekende op de hooge heide bij Kootwijk de plek van *Carex ericetorum* Poll. terug, die een halve eeuw geleden door Kok Ankersmit ontdekt, maar sinds dien tijd, naar het schijnt, niet teruggevonden werd. Ook de bewerker van de Prodrromus heeft geen herbariumexemplaren gezien en zegt in het deel van 1916: „men zou nog eens kunnen zoeken.”

De soort groeit daar gemengd met *C. pilulifera* L., maar is er dadelijk van te onderscheiden door de donkerder kleur der bladen, tijdens den bloei (eind Mei) ook door de bijna zwarte aartjes en kleinere schutbladen. De vruchtstengels staan bijna rechtop, terwijl de lange geelgroene stengels van *C. pilulifera* krom gebogen zijn en op den grond liggen. Natuurlijk zijn er dan ook nog de korte uitloopers en de bloemkenmerken, maar die zie je niet zoo gauw op de fiets en wandelen schijnt geen gebruikelijke reismethode meer te zijn.

In de buurt, b.v. aan de Z.-O. punt van het Radiostation, groeit veel *Scorzonera humilis* L. die ook op andere plaatsen op de Veluwe verspreid voorkomt; ze verschilt van *S. hispanica* L. door de mindere grootte en den gewoonlijk onvertakten stengel; twee kenmerken, die nu niet zooveel beteekenen, als men een plant uit de cultuur met een armzalig heiplantje vergelijkt, maar bovendien ook door de duidelijker, regelmatig evenwijdig loopende zijnerven en de smalle, stompe omwindselbladen. Het is wel wat onwaarschijnlijk, om met de flora's aan te nemen, dat het een verwilderde cultuurplant zou zijn, gezien het feit, dat de soort ook in het heele naburige deel van Duitschland op soortgelijke groeiplaatsen voorkomt. Bij Kootwijk groeit ze samen met Arnica.

Als een plant, met dezelfde eigenaardige verspreiding op lagere bergen (in de Alpen tot $\pm$ 800 M.) en in de N.-Duitsche laagvlakte hier en daar op hooge heiden, noemt Drude in „Deutschlands Pflanzengeografie”, p. 159, *Hypochoeris maculata* L.

Toen we nu dit jaar in de eerste week van Juli een tocht naar Kootwijk ondernamen, onder anderen, om *Carex ericetorum* nu eens ten voeten uit te verzamelen, vonden we behalve een verwarrend mengsel van *Crepis*, *Thrinacia*, *Hypochoeris* en *Leontodon* ook een uitgebloeide composiet, die niet verwarrend was, omdat we beiden wisten, dat we die zeker nooit gezien hadden. Even later vonden we een tweede, die heel andere bladen had, maar overigens gelijk was. Thuisgekomen vlogen we op een flora af, die echter geen anderen weg wees dan *Hypochoeris*. Bij verder zoeken bleek later, dat we met de bovengenoemde *H. maculata* L. en de var.